

УДК 61:378]-054.6:174

 <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2023.26>**Ірина Таможська** <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>

доктор педагогічних наук,

доцент кафедри мовної підготовки 1

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

майдан Свободи 4, м. Харків,

61022, Україна

 itamozska@ukr.net

Формування вмінь ставити запитання (із досвіду мовної підготовки іноземних студентів-медиків)

Анотація. У запропонованій статті репрезентовано систему авторських вправ (умовно-комунікативні, ситуативно-комунікативні) для формування вмінь ставити запитання (запитувати), що виконували іноземні студенти медичного факультету в усній / письмовій формі. Акцентовано увагу на ефективності вправ як дидактичного засобу, що використовується під час мовної підготовки іноземних студентів-медиків для формування вмінь ставити різні типи запитань (відкриті, закриті, уточнювальні тощо), що сприяє діалогічному спілкуванню фахівців галузі лікувальної справи з пацієнтами / колегами. До завдань вправи додається інструкція, таблиці / зразки / теоретичний матеріал. З'ясовано, що підґрунтям для оволодіння іноземними студентами медичного факультету вміннями ставити запитання є наявні стійкі знання на рівні фахового спілкування, зокрема медичної термінології, теоретичні знання щодо різних типів запитань, набутий комунікативно-мовленнєвий досвід під час практичного навчання в закладах охорони здоров'я, а також такі вміння: 1) правильно поєднувати мовні одиниці; 2) визначати мету запити відповідно до змісту спілкування / професійно-комунікативної ситуації; 3) прогнозувати / скерувати ймовірні відповіді пацієнта / його родичів / фахівців галузі лікувальної справи, що уточнює / доповнює наявне знання відповідно до запити. Зазначено, що медичні терміни (види захворювань, симптоми, скарги, характер болю, ліки, органи

Educological discourse, 2023, Issue 2(41)

та частини тіла людини) у питальних реченнях маркують модельовані професійно-комунікативні ситуації, визначають семантичну й концептуальну єдність висловлень фахівців лікувальної справи та пацієнтів / колег. Запропоноване навчально-методичне забезпечення (умовно-комунікативні, ситуативно-комунікативні вправи) сприяє збагаченню наявного вокабуляру іноземних студентів-медиків активною / пасивною термінологічною лексикою, свідомому регулюванню професійної лексики в структурі «питання — відповідь» під час імітаційної діалогічної практики за різними моделями (лікар ↔ пацієнт, лікар ↔ колега). Презентовані методичні напрацювання передбачають роботу над усвідомленням необхідності оволодіння вміннями ставити запитання для ефективного діалогічного спілкування фахівців галузі лікувальної справи з пацієнтами / їхніми родичами / колегами.

Ключові слова: іноземні студенти-медики, мовна підготовка, ситуативно-комунікативні вправи, вміння запитувати, умовно-комунікативні вправи.

© Ірина Таможська, 2023

Вступ. Однією зі складових формування іншомовної компетентності іноземного студента є інтеграція змісту професійної підготовки в навчання іноземної мови, що відбувається за певних організаційно-педагогічних умов (формування мовного середовища під час професійно орієнтованого навчання іноземної мови, моделювання професійних кейсів у контексті іншомовного спілкування, використання інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення мотивації). Інтеграція визначається тісною співпрацею студента / викладача, адже вони не лише обмінюються досвідом, а й сприяють формуванню знань (Дядченко, Таможська, Рудь, Рудницька, Кулішенко, Кумейко, 2023).

Необхідним інструментом будь-якої професійної діяльності є вміння своєчасно ставити зрозумілі, чіткі й коректні запитання (Жигadlo, 2019), зокрема й під час навчального процесу. Серед комунікативних типів висловлювань у системі мовлення особлива роль відведена питальним конструкціям, що сприяють вербалізації інтенції запиту — іллокутивного завдання мовця (Межов, Костусяк, Здіховська, 2022).

Важливу роль у лікувальному процесі відіграє діалогічна взаємодія фахівців галузі лікувальної справи та пацієнтів, фрагментом якої є сформульовані різні типи запитань, що допомагають досягти спільної мети. Для того щоб отримати достовірну

Educological discourse, 2023, Issue 2(41)

й повну інформацію про симптоми захворювання / психологічний стан пацієнта, відновити в його пам'яті важливу інформацію, скерувати / скорегувати його дії, фахівці галузі лікувальної справи повинні вміти формулювати різні типи запитань, адже від цього залежить результат лікувального процесу хворого. Уточнена / доповнена / конкретизована незрозуміла, неповна інформація за допомогою запитань сприяє елімінації невизначеності певної ситуації, а також прогнозуванню подальших дій як пацієнта / його родичів, так і лікаря.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комунікативно-прагматичний потенціал запитань у навчальному процесі досліджено в наукових розвідках багатьох учених: Н. Бондаренко, Н. Гупан, Т. Здіховська, Н. Іваницька, А. Калініна, Н. Костусяк, Н. Литвиненко, О. Межов, О. Пометун, А. Савчук, О. Жигадло, С. Шабат-Савка та ін. Позиціонується думка про те, що «мислення людини завжди вимагає запитання як основної рушійної сили власної інтелектуальної енергії» (Пометун, Гупан, 2020). Вивчення проблемно-сміслового / «поняттєвого поля» запитань дає змогу спрогнозувати ймовірні схеми відповідей, а правильно сформульоване запитання — отримати «якісну відповідь». Запитання й відповідь — це «ядро діалогу», на якому ґрунтується діалогізація освітнього процесу, що є визначальною в умовах компетентнізації навчання (Бондаренко, 2020).

Науковці акцентують увагу на специфіці діалогічних комплексів (єдностей): створення імітації діалогічної практики, у якій комунікантами є автор / реципієнт й аудиторія. За такої умови автор будує різні комунікативні стратегії: 1) подає інформацію за моделлю «питання → відповідь»; 2) створює діалогічну ситуацію: відповідь на сформульоване запитання треба знайти в тексті, з'ясовуючи авторську позицію щодо проблемної ситуації (Н.Б. Іваницька, Н.Л. Іваницька, 2019). Запитання й відповіді в діалогічній єдності пов'язані між собою лексико-тематично та синтаксично, тобто вони втрачають змістову й синтаксичну самостійність (Савчук, 2018). Запитання й відповідь — єдиний інтерактивний комплекс, елементи якого доповнюють / «розвивають» один одного, що сприяє ефективній комунікації, реалізації певної мети (Жигадло, 2019); взаємопов'язані поняття, що позначають

спрямованість розумової діяльності суб'єкта пізнання / спілкування на отримання знання (уточнюючої / повної інформації) про реальність, пошук нового знання (нової інформації) (Бондаренко, 2020).

Питальне речення, на думку С. Шабат-Савки, — це висловлення, яке містить апелюване до адресата запитання, що функціонально спрямоване на одержання потрібної інформації щодо предмета думки, на встановлення реальності / ірреальності основного змісту речення, на повідомлення мовцем емоційно-експресивного ствердження / заперечення, спонукання співрозмовника до певної дії, вираження здивування / сумніву / оцінки (Шабат-Савка, 2014, с. 183). Науковці акцентують увагу на іллокуції питальності, що містить бажальну модальність: прагнення адресанта щось дізнатися, заповнити інформаційні лакуни у своїх компетенціях (Межов, Костусяк, Здіховська, 2022).

Н. Литвиненко, аналізуючи особливості лексико-синтаксичного вираження інтенцій лікаря під час опитування пацієнта, підкреслює, що з-поміж різних типів речень у структурі реплік-висловлень медичного діалогічного мовлення активністю відзначаються питальні речення тестового характеру, що містять варіанти відповідей альтернативного змісту. Такі речення є основою лікарського опитування для визначення попереднього діагнозу / обрання напрямку подальшого обстеження. Використання саме такої моделі для опитування дає змогу точно сформулювати запитання, визначити конкретний аспект очікуваної відповіді (Литвиненко, 2011).

Мета статті — репрезентувати систему вправ (умовно-комунікативні, ситуативно-комунікативні) для формування вмінь в іноземних студентів медичного факультету ставити запитання (запитувати).

Методологія. При розробці системи комунікативних вправ для формування вмінь в іноземних студентів-медиків ставити запитання в професійному спілкуванні використано комплекс взаємопов'язаних методів, а саме: загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, аналогія, класифікація, порівняння), що застосовано для осмислення / систематизації / інтерпретації навчального матеріалу; узагальнення

наукових публікацій щодо ефективності комунікативно-прагматичного потенціалу запитань у навчальному процесі / професійному спілкуванні.

Виклад основного матеріалу. Майбутнім фахівцям необхідно відрізнити правдиву інформацію від недостовірної, виокремлювати потрібну / непотрібну інформацію, яку можна усвідомити за наявності критичного сприйняття інформаційного потоку, що сприятиме прийняттю правильних рішень (Косарева, Василенко, Бреславець, Таможська, Анікіна, Мордовцева, 2022). Питальні конструкції сприяють такому процесу, адже «розвиток суджень відбувається шляхом переходу від раніше відомого до нового, більш точного твердження» (Шевчук, Клименко, 2012).

Правильно, чітко, коректно сформульовані запитання фахівцями галузі лікувальної справи впливають на успішність досягнення таких професійних цілей: 1) отримати / надати / перевірити необхідну інформацію; 2) визначити пріоритетні питання; 3) залучити пацієнта / його родичів / колег до діалогічної співпраці; 4) управляти / керувати діалогом для вирішення нагальних професійних питань (отримати достовірну інформацію про виникнення й перебіг захворювання; досліджувати стан здоров'я пацієнта; визначити суб'єктивні / об'єктивні симптоми захворювання, на які вказав пацієнт; уникнути психологічних бар'єрів у спілкуванні, а саме: встановлення сприятливої атмосфери учасників комунікації, демонстрація поваги, вибір тональності спілкування, покращення емоційного стану пацієнта); 5) інтерпретувати інформацію відповідно до ситуації комунікації з пацієнтом / його родичами / колегами; 6) реагувати на скарги пацієнта / його родичів / колег; 7) уникнути пасивної позиції пацієнта під час його лікування; 8) підвищити рівень відповідальності пацієнта / його родичів за ефективність лікування; 9) сприяти, щоб хворий мав готовність, бажання, внутрішній (добровільний / усвідомлений) обов'язок виконувати призначення лікаря (позитивний комплаєнс).

Іноземні студенти медичного факультету повинні усвідомити необхідність оволодіння вміннями постановки різних типів запитань, що є фрагментами діалогічних єдностей в інтрапрофесійній / інтерпрофесійній комунікації. Підґрунтям

для різних типів запитань є відоме знання, що становить передумову його виникнення. Професійна спрямованість умовно-комунікативних та ситуативно-комунікативних вправ передбачає набуття в процесі їх виконання вмінь, пов'язаних з осмисленням / оцінюванням важливої інформації для професійної діяльності.

Репрезентуємо авторську систему вправ (умовно-комунікативні, ситуативно-комунікативні), спрямованих на формування вмінь в іноземних студентів-медиків в ставити різні типи запитань, що виконуються в усній / письмовій формі під час вивчення та закріплення таких тем: «Характеристика болю в скаргах хворого», «Діалог розпитування щодо серцево-судинної системи», «Медичне обслуговування (симптоми найпоширеніших захворювань)» (з іноземної мови за професійним спрямуванням (української)), «Медичне обслуговування (скарги хворих)», «Медичне обслуговування (види захворювань)» (з іноземної мови (української)).

Приклади умовно-комунікативних вправ.

1. Поставте запитання до виділених слів. Запишіть мікромонологи.

Пацієнт скаржиться лікарю *на біль* у ділянці серця. Марія вчасно *випила* ліки. *Моя* подруга *погано* себе почуває. *Терапевт* показує, як правильно вимірювати артеріальний тиск. У сестри *висока* температура. Тато був у *поліклініці*. Я кашляю *увечері*. *Ятрогенні захворювання* — це психологічні розлади, що виникають як наслідок неправильних, необережних висловлювань / дій медичних працівників.

2. Напишіть перелік закритих / відкритих запитань для опитувальника «Гігієна рук у закладах охорони здоров'я».

Довідка для студента. Закриті запитання потребують однозначної відповіді (так / ні), передбачають короткі та влучні відповіді з 1–2 слів. Відкриті запитання не мають однозначної правильної відповіді / мають багато відповідей.

Орієнтовні закриті запитання. Ви звертали увагу, чи постійно наявна в лікарні чиста й безпечна вода? Чи є в лікарні одноразові паперові рушники, мило, антисептики для рук? Вас інформували щодо необхідності дотримання правил гігієни рук? Ви дотримуетесь цих правил? Ви обробляєте руки антисептиком перед тим, як приймати ліки?

Орієнтовні відкриті запитання. Для чого потрібно мити руки? Коли використовують антисептик для гігієнічної обробки рук? Як правильно використовувати медичні рукавички? Як правильно використовувати антисептик для рук? Яких правил гігієни ви дотримуетесь під час миття рук? Яких правил гігієни рук ви дотримуетесь в повсякденному житті?

3. Вас, як пацієнта закладу охорони здоров'я, цікавить інформація про COVID-сертифікат? Напишіть список запитань, на які ви хотіли б отримати відповіді від лікаря.

Орієнтовний список запитань. Чи можу я, як громадянин іншої країни, отримати в Україні COVID-сертифікат? Чи потрібно мати підписану декларацію із сімейним лікарем для отримання COVID-сертифіката на підставі вакцинації через портал державних послуг «Дія»? Хто здійснює вакцинацію? Якими вакцинами роблять щеплення? Якою вакциною порадите мені зробити щеплення? Які можуть бути побічні реакції від щеплення? Як поясните таку побічну реакцію: з'явилася темна пляма від плечового суглоба до ліктьового? Така реакція спричинена помилкою в техніці щеплення? Поясніть, чому у вакцинованих буває анафілактична реакція на вакцину Comirnaty. Чи обов'язково здавати ПЛР-тест для підтвердження того, що людина перехворіла на COVID?

4. Сформулюйте відкриті та закриті запитання для діалогу-розпитування щодо медичного застосування такого лікарського засобу, як діазолін.

Орієнтовні запитання для діалогу-розпитування. Який спосіб застосування діазоліну? Як вживатимете ліки? Коли впродовж дня потрібно приймати діазолін? Скільки драже діазоліну приймете сьогодні? Діазолін приймають до / після / під час прийому їжі? Чи можна запивати діазолін соком / кавою / чаєм? Якою водою запивають діазолін: холодною / теплою? Які побічні реакції можуть виникати від діазоліну? Як діятимете, якщо відчуєте такі побічні реакції: печія, нудота, порушення сечовипускання, сповільнення швидкості реакції? Якщо у вас головний біль, свербіж, висипання, чи звернетесь до лікаря? Як діятимете, якщо вчасно не приймете ліки? Чи можна приймати діазолін, якщо у вас порушений серцевий ритм? Ви знаєте, що

діазолін потенціює дію препаратів, що пригнічують центральну нервову систему? Що таке передозування? Ви розумієте, що передозування діазоліном потребує загальної детоксикації (промивання шлунку, форсований діурез)? Ви розумієте, що детоксикація — це процес знешкодження отрут, прискорення видалення їх з організму? За якими показниками визначається тривалість лікування? Чи потрібно себе обмежувати в їжі, дотримуватися дієти, якщо приймаєте лікарські препарати? Як зберігають діазолін?

5. Запишіть в один стовпчик закриті запитання, в інший — відкриті.

Які основні причини розвитку гіпертонічної хвороби? Як зменшити тривогу від гучних звуків? Де переважно локалізується головний біль: у лобній / скроневій / потиличній ділянці? Які корисні поради ви дасте пацієнтам із підвищеним артеріальним тиском? Яке у вас харкотиння: в'язке / рідке? У вас підвищений / знижений артеріальний тиск? Як можна нормалізувати свій психологічний стан? Що потрібно знати про здорове харчування? Чи потрібно контролювати артеріальний тиск? Які причини виникнення гастриту? До якого лікаря звернетесь по допомогу, якщо у вас ангіна (терапевт / сімейний лікар / дільничний лікар)? Який у вас сон: глибокий / неспокійний? Ви не заперечуватимете, якщо я огляну горло? Вам, можливо, потрібна додаткова інформація? Як із вами спілкувався лікар: спокійно / роздратовано? Чому ви не задоволені спілкуванням із сімейним лікарем? У вас кашель із мокротинням / сухий? Якщо змінити спосіб життя, то це вплине на розвиток захворювання? Якщо захворювання не є безпечним для життя, то стан здоров'я стабілізуватиметься / погіршиться? Мигдалини збільшені / симетричні / мають біло-рожевий відтінок? Які можливі ускладнення захворювання? Як їх уникнути? Коли ви відчуваєте задишку: під час фізичного навантаження / у спокої? Які ви знаєте методи лікування ятрогенних захворювань? Чи корисно натщесерце пити воду?

Дайте відповіді на запитання.

У чому полягає відмінність закритих і відкритих запитань? З якою метою лікар ставить пацієнту закриті питання? У яких професійних ситуаціях краще використовувати запитання відкритого типу?

6. Напишіть 10 питальних речень тестового типу, що містять альтернативні варіанти відповідей пацієнта (симптоми найпоширеніших захворювань, скарги хворого). *Наприклад:* Куди іррадіює біль: у ліве / праве плече? Які ознаки захворювання з'явилися спочатку: запаморочення / прискорене серцебиття? Який біль: нападopodobний / постійний? Ви скаржитесь на сильний / несильний біль? Кашель супроводжується болем у відділах грудної клітини / пітливістю? У грудній клітині відчуваєте біль під час кашлю / дихання? Який у вас кашель: періодичний / постійний? Яка у вас температура тіла: висока / невисока? Лімфатичні вузли збільшені / не збільшені? Де ви відчуваєте біль під час кашлю: у правому / у лівому підребер'ї?

7. Сформулюйте якомога більше типових моделей запитань, що починалися б питальними словами (*Що...? Де...? Коли...? Хто...? Як...? Скільки...? Який / Яка / Які...? Чим...? Чи...?*), якими б послуговувалися медичні працівники під час спілкування з пацієнтами / їхніми родичами / колегами.

Отже, виконуючи умовно-комунікативні вправи, іноземні студенти-медики встановлюють структурно-семантичні відмінності відкритих і закритих запитань, формулюють запитання до виділених слів у реченні, що є різними частинами мови (іменник / дієслово / займенник / прикметник / прислівник), класифікують запропоновані запитання, складають запитання визначеного виду (закриті / відкриті), що тематично пов'язані між собою, формулюють запитання, у яких наявні альтернативні відповіді, відповідають на теоретичні запитання, перефразовують запитання таким чином, щоб вони містили розгорнуті відповіді, записують типові моделі запитань, якими б послуговувалися в інтрапрофесійній / інтерпрофесійній комунікації, що починаються питальними словами.

Приклади ситуативно-комунікативних вправ.

1. Напишіть список запитань, які ви, як пацієнт, поставили б лікарю. Доповніть запитання відповідями, моделюючи діалог-розпитування.

Орієнтовний список запитань. Які причини захворювання? Які наслідки захворювання? Чи є небезпечним захворювання для інших? Яких запобіжних заходів

необхідно дотримуватися? Чи потрібно обмежувати фізичні навантаження, змінювати раціон харчування? Які профілактичні медичні огляди необхідно пройти в 25 років? Як вимірювати артеріальний тиск? Як контролювати артеріальний тиск? Чи потрібно приймати ліки для зниження тиску в такому віці? Що впливає на підвищення тиску? З якою метою призначають загальний аналіз крові з лейкоцитарною формулою? Мені потрібно пройти рентгенівське обстеження? Які додаткові обстеження потрібно пройти для отримання посвідчення водія транспортних засобів? На які симптоми захворювання необхідно звернути увагу? Чому? З якою метою призначається ергоферон? Чи впливає ергоферон, нольпаза на швидкість реакції під час керування автотранспортними засобами? Омепрозол призначають для лікування доброякісної виразки шлунку? Чи можна застосовувати аскофен з іншими лікарськими засобами, що містять парацетамол, ацетилсаліцилову кислоту? Які вітаміни взимку необхідно приймати для покращення імунітету? Чи ефективний такий метод лікування, як електрофорез? Які є протипоказання електрофорезу? Чи доцільно використовувати гірчичник, якщо захворювання викликано вірусною інфекцією? Чи допомагає гірчичник у лікуванні застуди? Як застосовують гірчичник? Чи потрібно фіксувати, які зміни відбуваються зі станом мого здоров'я? Як це робити? Які альтернативні варіанти лікування запропонуєте? Чи можу я самостійно прийняти рішення щодо припинення лікування? Якщо ні, то поясніть чому? Як мені діяти, якщо забуду вчасно прийняти ліки? Чи потрібно змінювати раціон харчування, якщо в мене виразка дванадцятипалої кишки? Чи потрібно обмежувати фізичні навантаження, якщо в мене зайва вага? Як позбутися головного болю? Які наслідки гострого тонзиліту (ангіни): хворобливі відчуття / дискомфорт у горлі під час ковтання?

2. Установіть зворотний зв'язок із пацієнтами / колегами (табл. 1). За допомогою запитань перевірте точність сприйняття інформації / дізнайтеся додаткову інформацію. Змодельуйте мікродіалоги («лікар ↔ пацієнт», «лікар ↔ колега») так, щоб намір, закладений у першій репліці, ініційованій лікарем, сприяв продовженню їхньої розмови. Працюйте в парах.

Таблиця 1

Вихідні дані для виконання вправи

Ситуативні моделі (лікар ↔ пацієнт, лікар ↔ колеги)	Уточнювальні запитання (потребують відповіді-підтвердження / заперечення) <i>Орієнтовні запитання</i>
Лікар називає симптоми баротравми вуха. Пацієнт не розуміє, що означає медичний термін «баротравма»	Уточніть, що означає слово «баротравма». Якщо я правильно зрозумів, баротравма — це пошкодження барабанної перетинки, викликані швидкою зміною тиску
Пацієнт ухиляється говорити про те, що йому необхідно пройти тест на ВІЛ (вірус імунодефіциту людини). Він не повідомляє цієї інформації, що від нього очікує лікар	Ми можемо повернутися до розмови тоді, коли ви психологічно будете готові до цього? Вам потрібна консультація лікаря? Для вас краще онлайн-консультування?
Пацієнт висловив свою думку щодо діагнозу, але вона не узгоджується з висновками лікаря. Уточніть цю інформацію	Можливо, я спробую переконати вас, що діагноз визначено правильно? Ви потребуєте кваліфікованої допомоги?
Пацієнт дізнався, що в нього І ступінь ожиріння. Невербальна поведінка вказує на те, що його занепокоїли слова лікаря. Запевніть пацієнта, що необхідно лікуватися	Ви знаєте, що ожиріння лікується (медикаментозно / хірургічно)? Розумієте, що від вашого бажання залежить результат лікування? Чи правильно я зрозумів, що ви усвідомлюєте необхідність лікування, але боїтеся побічних реакцій?
Лікар називає аргументи, які підтверджують, що збалансоване харчування корисне. <i>Аргументи:</i> сприяє профілактиці захворювань, підвищенню працездатності, покращенню фізичної активності. Спрогнозуйте запитання пацієнта, з яких можна зрозуміти, що він погоджується з лікарем	Якщо я правильно зрозумів, збалансоване харчування підвищує фізичну та розумову працездатність? Іншими словами, ви вважаєте, що неправильно організоване харчування призводить до зниження працездатності, підвищення сприйнятливості до захворювань, зниження тривалості життя?

Пацієнт не погоджується з тим, що потрібно робити щеплення. З'ясуйте, чому він так вважає	Поясніть, чому ви не бажаєте робити щеплення. У чому причина такого рішення?
Висновок колег: профілактичні заходи передбачають уникнення контакту з алергеном. Конкретизуйте отриману інформацію	Не могли б ви навести конкретні факти? Як захиститися від алергії?
Обговорюючи з колегами сучасні моделі здорового харчування, ви вказали на їхні переваги. Установіть зворотний зв'язок із колегами	Чи правильно я розумію, що здорові / раціональні дієтичні моделі харчування — основа профілактики хронічних захворювань? Ви впевнені, що наразі доступною є дієтична модель, яка базується на споживанні рослинної їжі? Якщо в пацієнта серцево-судинне захворювання / цукровий діабет, то яку модель здорового харчування ви порадите йому? Чому? Що ви знаєте про дієтологічний підхід щодо лікування гіпертензії?
Пацієнт повторює декілька разів інформацію. Лікарю необхідно продовжити його розпитувати про симптоми захворювання серцево-судинної системи	Ви не заперечуєте, якщо ми продовжимо розмову? Можливо, ви назвете інші симптоми захворювання?

3. Перефразуйте запитання таким чином, щоб вони містили розгорнуті відповіді.

Наприклад: Скільки разів на день ви приймаєте ліки? — Чому вирішили, що вам потрібно приймати ліки вранці та ввечері? Коли у вас з'являється задуха: у стані спокою / під час руху? — Якщо задуха з'являється в стані спокою, що необхідно робити?

Запитання для перефразування. Ви засмучені? У вас болить горло? Ви консультувалися з офтальмологом? Ви швидко втомлюєтеся? Куди віддає біль: у ліву руку / плече / нижню щелепу / шию? Вам важко дихати? У вас часто буває прискорене

серцебиття? Біль посилюється після того, як ви з'їли смажену їжу? У вас болить у правій половині грудей? Де локалізується головний біль?

Складіть мікродіалоги з цими запитаннями.

4. Доповніть діалоги запитаннями (табл. 2).

Таблиця 2

Вихідні дані для виконання вправи

Діалог 1	Діалог 2
..... У мене кашель. Біль у горлі, що посилюється під час ковтання.
..... Сиплий. Так, спілкувався. У мого брата була гнійна ангіна.
..... Найчастіше вранці та ввечері. Температура підвищується до 40°C.
..... Курю. Збільшені лімфатичні вузли та піднебінні мигдалики.
..... Три тижні. На мигдаликах світлі плями.
..... Кашель епізодичний. Короткочасний. Сухість у горлі та роті.
..... Кашель супроводжується пітливістю. Неприємний запах із рота.
..... З мокротинням. Нападоподібний головний біль. Стискального характеру.
..... Рідке мокротиння. Головний біль із переважною локалізацією в потиличній ділянці голови.
..... Гнійне мокротиння. Біль у м'язах та суглобах.
..... Біль у грудях, що посилюється, коли я вдихаю повітря. Поганий апетит.
..... Так, буває задуха. Я відчуваю нестачу повітря. Неглибокий, неспокійний сон.

..... Під час фізичних навантажень відчуваю задуху. Так, я зроблю рентгенографію органів грудної клітини. Болять ясна. Так, я буду полоскати горло антисептичними препаратами, питиму воду.
---	--

Отже, виконуючи ситуативно-комунікативні вправи іноземні студенти-медики формулюють різні типи запитань відповідно до таких моделей діалогічного дискурсу, як «лікар ↔ пацієнт», «лікар ↔ колега», формулюють евентуальні варіанти запитань відповідно до реплік-відповідей пацієнта, ставлять запитання й конструюють відповіді на них, моделюють ситуативні діалоги фахової тематики: доповнюють запитання відповідями, трансформують закриті запитання у відкриті, створюючи мікродіалоги, діалоги-розпитування.

Висновки. Уміння правильно та цілеспрямовано ставити запитання (запитувати) — важлива складова професійного спілкування, дидактичний засіб, що використовується на заняттях із філологічних дисциплін, який корелює результативність навчального процесу. Запитання, що формулюють іноземні студенти медичного факультету в процесі виконання умовно-комунікативних / ситуативно-комунікативних вправ, є фрагментами діалогічних єдностей, що відбивають контент професійної діяльності фахівців галузі лікувальної справи. Ефективним засобом для оволодіння вміннями ставити запитання, а також удосконалювати їхнє змістовне наповнення / структурну форму є «штучно» створені ситуації взаємодії лікаря з пацієнтами / їхніми рідними / колегами, які наближені до реальних умов професійної діяльності, що стимулюють комунікативну активність іноземних студентів-медиків, вимагають від них прогнозування відповідної комунікативної поведінки.

Перспективою подальших досліджень є визначення ефективності методу критичного мислення під час мовної підготовки іноземних студентів-медиків.

Список використаних джерел

- Бондаренко Н. В. Уміння запитувати й відповідати як невід’ємний складник компетентнісного навчання. *World science: problems, prospects and innovations: 4th International scientific and practical conference (December 23–25)*. Toronto, Canada, 2020. С. 210–219.
- Жигадо О. Особливості функціонування запитань в англomовному юридичному дискурсі. *Південний архів (філологічні науки)*. Херсон, 2019. Вип. LXXX. С. 32–35. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2019-80-7>
- Іваницька Н. Б., Іваницька Н. Л. Комунікативно-прагматичний потенціал англomовної наукової статті. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. Житомир, 2019. Випуск 1(89). С. 63–69.
- Литвиненко Н. П. Лексико-синтаксичне вираження інтенцій лікаря у професійному мовленні. *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Філологічні студії*. Кривий Ріг, 2011. Т. 6. № 1. С. 301–309. DOI: <https://doi.org/10.31812/filstud.v6i1.809>
- Межов О. Г., Костусяк Н. М., Здіховька Т. В. Комунікативно-синтаксична організація питальних висловлень у контексті новітніх лінгвістичних парадигм. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2022. Т. 33(72). № 2. Ч. 1. С. 12–17.
- Пометун О., Гупан Н. Потенціал закритих і відкритих запитань у навчанні історії. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. Умань, 2020. Вип. 1(3). Ч. 1. С. 127–139.
- Савчук А. Я. Функції питальних речень в науково-критичному дискурсі. *Львівський філологічний часопис*. Львів, 2018. Вип. 4. С. 94–98. DOI: <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2018-4-94-98>
- Шабат-Савка С.Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові. Чернівці: Букрек, 2014. 412 с.
- Шевчук С. В., Клименко І. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. Київ: Альтера, 2012. 695 с.
- Diadchenko H., Tamozhska I., Rud O., Rudnytska Z., Kulishenko L., Kumeiko T. Formation of Communicative Competence of Foreign Students in Post-Industrial Society: Electronic Tutoring and Mentoring. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. Section. Psychology*. 2023. Vol. 14. Issue 1. С. 207–219. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/414>
- Kosarieva H., Vasylenko O., Breslavets N., Tamozhska I., Anikina I., Mordovtseva N. Methods of Critical Thinking in Classes of Philological Disciplines in Higher Education Institutions: Neuroscientific Approach. *Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2023. Vol. 13. Issue 4. С. 459–470. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/399>

References

- Bondarenko, N. V. (2020). Uminnia zapytuvaty i vidpovidaty yak nevidiemnyi skladnyk kompetentnisnoho navchannia [The Ability to Ask and Answer as an Inseparable Component of Competence-Based Learning]. *World Science: Problems, prospects and innovations: 4th International scientific and practical conference (December 23–25)*. Toronto, Canada, 210–219 [in Ukrainian].
- Diadchenko, H., Tamozhska, I., Rud, O., Rudnytska, Z., Kulishenko, L. & Kumeiko, T. (2023). Formation of Communicative Competence of Foreign Students in Post-Industrial Society: Electronic Tutoring and Mentoring. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, Section: Psychology*, Vol. 14, Issue 1, 207–219 [in English]. DOI: <https://doi.org/10.18662/brain/14.1/414>
- Zhyhadlo, O. (2019). Osoblyvosti funktsionuvannia zapytan v anhломovnomu yurydychnomu dyskursi [Specific Features of Functioning of Questions in English Legal Discourse]. *South Archive (Philological Sciences)*, LXXX, 32–35 DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2019-80-7> [in English].
- Ivanytska, N. B., & Ivanytska, N. L. (2019). Komunikatyvno-prahmatychnyi potentsial interohatyviv anhломovnoi naukovoї statti [Communicative and Pragmatic Potential of the Interrogatives in the English Scientific Papers]. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philological Sciences*, 1 (89), 63–69 [in Ukrainian].
- Kosarieva, H., Vasylenko, O., Breslavets, N., Tamozhska, I., Anikina, I., & Mordovtseva, N. (2022). Methods of Critical Thinking in Classes of Philological Disciplines in Higher Education Institutions: Neuroscientific Approach. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 13 (4), 459–470. <https://doi.org/10.18662/brain/13.4/399>
- Lytvynenko, N. P. (2011). Leksyko-syntaksychnye vyrazhennia intentsii likaria u profesiinomu movlenni [Lexic-Syntactic Expression of Intentions of Doctor in the Professional Language]. *Philological Studies: Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University*, 6, № 1, 301–309. DOI: <https://doi.org/10.31812/filstd.v6i1.809> [in Ukrainian].
- Mezhov, O. H., Kostusiak, N. M., & Zdikhovka, T. V. (2022). Komunikatyvno-syntaksychna orhanizatsiia pytalnykh vysloven u konteksti novitnykh linhvistychnykh paradyhm [Communicative and Syntactic Organization of Interrogative Statements in the Context of the Latest Linguistic Paradigms]. *Scientific notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*, 33 (72), 2, 1, 12–17 [in Ukrainian].
- Pometun, O., & Hupan, N. (2020). Potentsial zakrytykh i vidkrytykh zapytan u navchanni istorii [The Potential of Closed-Ended and Open-Ended Questions in History Teaching]. *Psychological and Pedagogical Problems of Modern School*, 1 (3), 1, 127–139 [in Ukrainian].
- Savchuk, A. Ya. (2018). Funktsii pytalnykh rechen v naukovu-krytychnomu dyskursi [Functions of Interrogative Sentences in Scholarly-Critical Discourse]. *Philological Periodical of Lviv*, 4, 94–98. DOI: <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2018-4-94-98> [in Ukrainian].
- Shabat-Savka, S. T. (2014). Katehoriia komunikatyvnoi intentsii v ukrainskii movi [The Category of Communicative Intention in the Ukrainian Language]. Chernivtsi: Bukrek, 412 [in Ukrainian].
- Shevchuk, S. V., Klymenko, I. V. (2012). Ukrainska mova za profesiinym spriamuvanniam: pidruchnyk [Ukrainian Language for Professional Purposes: textbook]. Kyiv: Altera, 696 [in Ukrainian].

Iryna Tamozhska <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>

Doctor of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Language Training Department 1,

V. N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq, 61022, Kharkiv, Ukraine

 itamozska@ukr.net

Development of Interviewing Skills (From the Experience of Foreign Medical Students' Language Training)

Abstract. *The article introduces a system of exercises (conditional-communicative, situational-communicative) developed by the author for the formation of the ability to interview a patient. The tasks are performed in oral / written form by foreign students of the medical faculty. It is stressed that this type of activity is quite an effective didactic tool used for language training of foreign medical students to develop their ability to ask different types of questions (open, closed, clarifying), which promotes dialogic communication between doctors and patients / colleagues. The exercises are supplemented with instructions, tables / examples / theoretical material. It is found out that foreign medical students' ability to interview patient is grounded on available thorough knowledge at the level of professional communication, in particular medical terminology, theoretical knowledge about various types of questions, acquired communicative and speech experience during practical training in health care institutions, as well as the following skills: 1) combine language units in a correct way; 2) determine the purpose of the inquiry in accordance with the content of the communication / professional and communicative situation; 3) predict / guide the possible answers of the patient / his relatives / specialists in the medical field, which clarify / expand the available knowledge in accordance with the inquiry. It is worth mentioning that medical terms (types of diseases, symptoms, complaints, nature of pain, medicines, organs and parts of the human body) in interrogative sentences mark simulated professional and communicative situations, determine the semantic and conceptual unity of the statements of medical professionals and their patients / colleagues. The proposed educational and methodological support (conditional communicative, situationally conditioned communicative exercises) contributes to the expanding foreign medical students' vocabulary with active and passive terminological vocabulary, as well as to the conscious usage of professional vocabulary in "question – answer" structures during simulated dialogic practice according to various models (a doctor ↔ a patient, a doctor ↔ a colleague). The methodological developments presented in the article involve raising awareness of the need to acquire the interviewing skills for effective dialogic communication between medical professionals and their patients / patients' relatives / colleagues.*

Keywords: *conditionally communicative exercises, foreign medical students, language training, situationally conditioned communicative exercises, the ability to ask questions.*

Стаття надійшла до редакції: 09.03.2023

Прийнято до друку: 26.06.2023